

Тема 3:

„Намаляващото биоразнообразие – заплахи пред оцеляването на птиците“

Подтема: Голямото преброяване на белия щъркел

Цел: Целта на занятието е да запознае децата по-подробно със заплахите, които грозят оцеляването на птиците, ролята на човека в тези процеси и да представи възможност за включване на децата в природозащитна дейност - кампанията на БДЗП „VII Международно преброяване на белия щъркел“.

Задачи:

- децата да знаят основни заплахи, които стоят пред птиците и техните местообитания;
- децата да знаят подробностите около кампанията на БДЗП „VII Международно преброяване на белия щъркел“;
- децата да разберат защо е важно да се включат в кампанията на БДЗП „VII Международно преброяване на белия щъркел“;

Целева група: ученици от V-ти и VI-ти клас (12-13 г.).

Средства и материали:

- **за теоретичната част:** сценарий на занятието, Power Point презентация, прикачена към пакета, филмът „Те отлитат“ (ако решите да представите това занятие с негова помощ), лаптоп и мултимедийна техника за представяне на филма и презентацията (ако училището не разполага с такава);

- **за играта:** няколко постелки с различен цвят, които да представляват различните местообитания. Ако не можете да намерите такива постелки, можете да използвате 3-4 въжета с приблизителна дължина 2-3 м, с които да очертаете кръг или няколко цветни картона, с които да изобразите различните местообитания. Другият необходим материал са карти на животни, съответстващи на броя на децата. *Вижте инструкции за провеждане на играта и визии на картите, които да отпечатате предварително в приложените към темата материали.*

Период за провеждане на занятието: Занятието е най-добре да бъде осъществено от месец февруари до месец април, за да се информират децата за началото на кампанията „VII Международно преброяване на белия щъркел“. Но като цяло урокът е подходящ за всеки период от годината. Ако кампанията за преброяването на белия щъркел е приключила (след август 2015 г.), можете да представите резултатите от нея или да предложите на децата да се включат в друга голяма доброволческа кампания на БДЗП – Мониторинг на обикновените видове птици. Вижте повече за нея на <http://bspb.org/monitoring/bg/index.html>

Методи за обучение: лекция, презентация, дискусия, игра.

Методи за оценяване на постиженията: кратка дискусия (викторина) в края на занятието.

Методи за обратна връзка: наблюдение на проявеното старание от децата, дискусия за обратна връзка.

Време: Ако занятието се провежда в училище и доброволецът е ограничен в 45

минути, занятието ще бъде разпределено така:

- 1) **Теоретична част** (представяне на презентация от доброволеца на БДЗП): 20 мин.
- 2) **Подготовка за играта:** 5 мин.
- 3) **Игра:** 10 мин.
- 4) **Кратка дискусия:** 5 мин.
- 5) **Обратна връзка и обобщение:** 5 мин.

Очаквани резултати: Децата да обогатят познанията си около темата за намаляващото биоразнообразие, заплахите, които стоят пред птиците и ролята на човека в тези процеси. Очакваме в бъдеще децата да са мотивирани да участват в дейностите на БДЗП и по-специално в кампанията „VII Международно преброяване на белия щъркел“ или Мониторинг на обикновените видове птици.

Профил на доброволеца, който ще осъществи занятието:

Доброволецът трябва да притежава базисни знания в областта на природозащитата в България и орнитологичното богатство на страната. Препоръчително е да има формирани знания, свързани с географията, биологията, екологията и защитените местности по Natura 2000. Нужно е да притежава мотивация да се занимава с организирането на занятията, да проявява желание за работа с деца и юноши от всички възрастови групи.

Сценарий на занятието (съдържание):

1) Теоретична част

Здравейте, приятели!

Колко от вас успяха да видят Бял щъркел тази година? Чудесно! Значи вече сте махнали мартениците си? Щъркелът е една от най-познатите и обичани птици. Дори и малките деца могат да го разпознаят. За него има много приказки и легенди – че носи бебетата, че е предвестник на пролетта и много други. Той е символ на новия живот. Вие харесвате щъркелите, нали? Сега ще ви разкажа малко повече за него и за това как да го пазим, за да го виждаме по-често сред нас.

Всяка пролет, горе-долу по едно и също време, щъркелите долитат от юг в гнездата си. Първо идва мъжкият. Той е по-едър от женската. Започва да поправя гнездото, носи в клюна си съчки, хартии, парцали и ремонтира общия дом в очакване на женската. Щъркелите имат невероятна визуална памет и чувство за ориентация, благодарение на които всяка година намират гнездото си и се връщат точно в него. Щъркелите се хранят във влажните зони и затова гнездата им са най-многобройни край тях. Те си хапват полски мишки, влечуги, змии, гущери, жаби и едри насекоми.

А знаете ли легендата, която обяснява защо щъркелът се храни с влечуги? Сега ще ви я разкажа. Щъркелът някога бил човек. Той силно вярвал в Божията сила и всяка година посещавал Божи гроб за поклонение. Господ виждал неговата вяра и постоянство, но решил да ги подложи на изпитание, за да се убеди в тях. Явил се Бог пред човека и му заръчал да изкачи една висока планина, носейки огромен сандък, завързан за гърба му. Човекът не трябвало да отваря сандъка и да поглежда какво има в него. Тръгнал да се изкачва той, катерил, катерил по стръмното и се уморил. Спрял да си почине, понечил да седне на сандъка, но любопитството му надделяло и той решил да надникне вътре. Отворил го и оттам наизлезли змии, гущери, жаби и се разпръснали по широкия свят. Когато видял това, Господ се разгневил, превърнал човека в щъркел и му казал, че ще върне човешкия му облик, когато събере обратно в сандъка всичките избягали твари. Оттогава щъркелът цяло лято ходи по реките и блатата, за да лови жаби, змии и

гущери, а на есен все така заминава да се поклони на Божи гроб и да измоли прошка за греха си.

Както разбрахте, щъркелите помагат на хората като унищожават вредителите и така увеличават реколтата от ориз, жито и други посеви. Всеки ден щъркелът трябва да изяде около 1,5 кг храна, за да бъде здрав и да преживява нормално.

Щъркелите са също символ на семейството и семейното щастие, защото са моногамни птици. Някой знае ли какво означава „моногамен“? Да, това означава двойката от мъжка и женска птица да се запазва за цял живот. Ако щъркелът загуби половинката си, той не си търси друг партньор. Има също и легенда, че щъркелите носят късмет и благополучие на стопаните, в чиито дом гнездят. Старите хора казват, че гнездата им не бива да се разрушават, защото вандалът ще бъде сполетян от лош късмет. Старите хора вярвали също, че ако щъркелите се приберат напролет мръсни, ще има дъжд и плодородие, ако са снежно бели – ще има суша.

За голяма жалост обаче тези толкова обичани птици намаляват като численост в цяла Европа. Имате ли предположения, защо щъркелите са по-малко, отколкото преди 100-200 години? Да, прави сте. Основните причини са изсичането на горите и старите дървета. Това от една страна лишава щъркелите от място за гнездене, но още по-важното – така нарушаваме „водния режим“. Когато старите гори изчезнат, започва пресушаване на околните реки, езера и блата, защото кореновата система на дърветата задържа подпочвените води и пази земята от ерозия. Щъркелите не могат без водните площи, защото там намират своята прехрана. Може би не сте чували, но щъркелите намаляват и поради чести сблъсъци с кабелите на електропреносната мрежа. Нали сте виждали стълбовете, на които са закрепени жиците, по които тече тока за всеки град, село, къща, училище? По-едрите птици като щъркелите и орлите, загиват от токови удари, ако

кацнат на небезопасени стълбове и при излитане докоснат жиците с крила. Поради изчезването на старите дървета, които в миналото са били обичайното място, на което щъркелите са строили своите гнезда, днес те правят дома си най-често на електрически стълбове. Това също води до токови удари понякога. По тази причина БДЗП и други природозащитни организации работят съвместно с фирмите, които доставят електричеството и правят платформи, на които се повдигат гнездата и така стават безопасни за щъркелите.

Къде другаде сте виждали гнезда на щъркели, освен по електрическите стълбове? Да – по комините на къщи, високи сгради, църкви...

Както виждате, щъркелите живеят съвсем близо до нас хората. Те са едни от малкото птици, които обитават населените места. Затова нашата съдба е свързана. Ако те намаляват, значи се случва нещо тревожно и с местата, където ние живеем. Затова преди 70 години учените в Германия и други страни се събрали и решили да започнат да броят белите щъркели и да сравняват данните, за да знаят дали броят им намалява. Тази птица служи като индикатор (мерило) за промените в средата, в която живеем и ние хората. Първото такова изследване било направено през 1934 г. и оттогава на всеки 10 г. в над 40 страни в цяла Европа се организират големи преброявания на всички бели щъркели. Ако броят им намалее тревожно, това ще бъде аларма за неблагоприятни промени в околната среда. През 2014 и 2015 г. се прави 7-то по ред Международно преброяване на белия щъркел. То се организира от BirdLife International. Това е една международна мрежа от природозащитни организации в над 100 страни в света. В България представител на тази организация е БДЗП и затова ние организираме преброяването на щъркелите.

Благодарение на новите технологии в това преброяване могат да се включат всички желаещи – дори и вие. Нали можете да познаете белия щъркел и няма да го объркате с друга птица? А можете ли да боравите с таблет или смарт телефон?

Значи можете да се включите в Голямото преброяване на щъркела. Само трябва след като сте видели щъркели да запомните точното място или даже ако имате в себе си телефон с GPS да свалите точните координати. След това трябва да видите къде точно е разположено гнездото – на стълб, на къща, на църква... Трябва внимателно да преброите птиците в гнездото – колко възрастни и колко малки има в него. След това като се приберете вкъщи трябва да влезете в сайта www.shturkel.bg и там да въведете своето наблюдение. Има специална електронна бланка, в която ще запишете всичко необходимо. Вашето наблюдение ще бъде включено към стотиците други, направени от обикновени граждани, доброволци на БДЗП и дори деца. Така ще ни помогнете да преброим всички гнезда, които при предишното преброяване са били над 4 800 и да разберем дали щъркелите са намалели в последните 10 години или напротив. Така ще разберем дали средата, в която живеем и ние хората е в лошо състояние.

2) Образователна игра „Мисия Н²0“

След като приключите с теоретичната част в рамките на около 20 минути, можете да продължите урока с практическа част. Предлагаме ви да ангажирате децата в образователна игра, наречена „Мисия Н²0“. В приложените към тема № 3 допълнителни материали ще намерите инструкции как да организирате играта. Времето, в което можете да играете е около 15 мин., включително първоначалните разяснения за децата.

Както бе описано по-горе, за доброто протичане на играта е необходима предварителна подготовка на следните материали – 3-4 цветни постелки или възета с дължина около 2-3 метра и отпечатани карти с животни. В материалите ще видите 20 различни карти с животни. Ако правите презентацията в клас с повече деца, попитайте учителят за броя им и

подгответе толкова карти, като направите по две от някои често срещани животни като жаба, змия, водно конче и гушер. Важното е всяко дете да получи карта за игра, за да няма сърдити. За повече подробности, моля прочетете инструкциите.

Ако урокът ви е преминал успешно и децата и техните преподаватели имат интерес да продължат темата за опазването на птиците, можете да им предложите да организират посещение на Природозащитен и информационен център Източни Родопи, който се управлява от БДЗП.

Вижте повече информация в допълнителния документ „Инструкции за организиране на екскурзия“ към Тема 3.

Вижте повече за ПЗИЦ „Източни Родопи“ тук - <http://bspb.org/madjarovo/bg/index.html>